

2. Statistikens grundbegreber og kilder

Statistik siden 1832

Der er udarbejdet kriminalstatistik i Danmark siden 1832, og retsplejestatistik siden 1863. For begge statistikområders vedkommende er der i årenes løb foretaget en række ændringer i såvel indsamling som bearbejdning.

I nyere tid er oprettelsen af det centrale kriminalregister pr. 1. januar 1979 en væsentlig ændring. Ændringen betød en udvidelse af populationen samt en individualisering af statistikken. En mere udførlig beskrivelse af disse ændringer er beskrevet i Kriminalstatistik 1979 og 1980.

En anden væsentlig ændring er oprettelsen af rigspolitiets anmeldelsesregister pr. 1. januar 1990. Danmarks Statistik modtager nu kvartalsvis og årligt et udtræk fra dette register, i modsætning til tidligere hvor Danmarks Statistik månedligt modtog kopier af politiets anmeldelsesrapporter.

2.1 Kriminalstatistikken

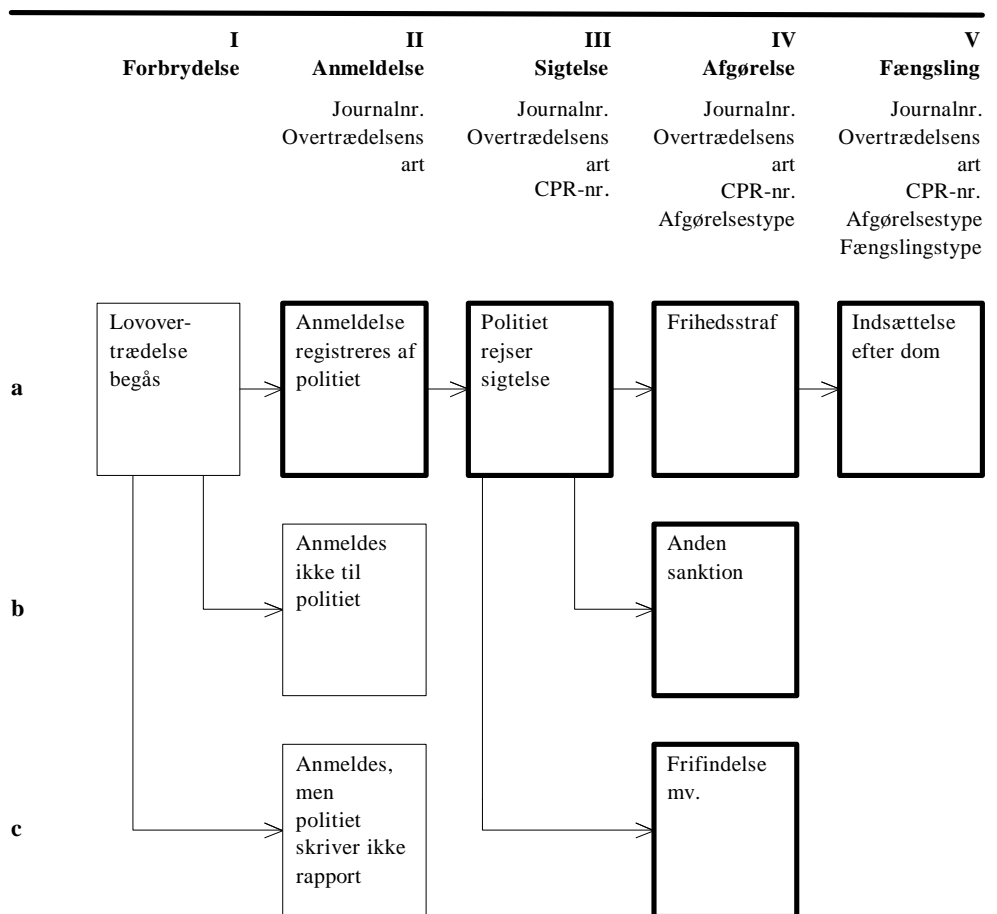
Kriminalstatistikken opgør overtrædelser af straffeloven og særlovene (inkl. færdselsloven) i Danmark - eksklusiv Færøerne og Grønland.

Hovedområder

Kriminalstatistikken kan opdeles i en række hovedområder efter de centrale administrative hændelser i forløbet fra lovovertrædelse til afgørelse/sanktion.

Figur 2.1

Oversigt over kriminalstatistikens områder

Figur 2.1 viser i forenklet form sammenhængen og indholdet i statistikområderne.

18 Grundbegreber og kilder

Traditionelt omfatter opdelingen af kriminalstatistikken således:

- anmeldelsesstatistik
- sigtelsesstatistik
- afgørelsesstatistik
- fængslingsstatistik

Lovovertrædelse

Hvis der begås en lovovertrædelse, kan der ske følgende:

- a. Lovovertrædelsen anmeldes og registreres hos politiet.
- b. Lovovertrædelsen anmeldes ikke, enten fordi overtrædelsen ikke er blevet opdaget, eller fordi de personer der har opdaget overtrædelsen, ikke mener det er nødvendigt at anmelde overtrædelsen, eksempelvis fordi det skønnes, at sandsynligheden for opklaring er lav i det konkrete tilfælde.
- c. Lovovertrædelsen anmeldes til politiet; men politiet registrerer ikke anmeldelsen, da det vurderes at overtrædelsen er af mindre betydning.

Anmeldelse

Det er den anmeldte og registrerede kriminalitet, der er nævnt under punkt II.a., der behandles i dette hæfte. Danmarks Statistik modtager fra og med 1990 hvert kvartal et udtræk fra Rigspolitiets anmeldelsesregister, for anmeldelser af samtlige overtrædelser af straffeloven, og særlove med undtagelse af færdselsloven og visse færdselslovs-lignende særlove. Udtrækket indeholder bl.a. journalnummer, der i kodeform angiver overtrædelsens art.

Skjult kriminalitet

De overtrædelser, der er beskrevet under punkterne II.b. og II.c., betegnes normalt som den skjulte kriminalitet. Der foretages med jævne mellemrum undersøgelser af dele af den skjulte kriminalitet, fx i forbindelse med offerundersøgelser, se bl.a. Lev-vilkår i Danmark, Danmarks Statistik 1997.

Sigtelse

Efter at politiet har efterforsket en anmeldelse, kan sagen enten henlægges, eller der kan rejses sigtelse. Politiet registrerer sigtelserne i det centrale kriminalregister med tilsvarende oplysninger som i anmeldelsesregisteret tillige med personnummer eller virksomhedsnummer. Hvis en sigtelse indeholder flere forhold, samles disse til en sag, i hvilken der udpeges en hovedsigtelse.

Afgørelse

Når der er rejst sigtelse, vil der blive truffet en afgørelse enten af anklagemyndigheden eller ved en domstol. Denne afgørelse registreres ligeledes i det centrale kriminalregister med oplysninger om sags- og personidentifikation, overtrædelsens art, afgørelsestype og afgørelsens konkrete indhold. Statistikken om afgørelser omfatter alle afgørelser for overtrædelse af straffeloven og lov om euforiserende stoffer. For andre love indgår alle afgørelser med enkelte undtagelser, hvoraf den vigtigste er, at mindre bøder som hovedregel ikke indgår.

Skyldige

Personer betragtes som skyldige, hvis sigtelsen afgøres med frihedsstraf (ubetinget el. betinget), bødeafgørelse eller tiltalefrafald. Derudover er personen fundet skyldig, hvis personen a) får tiltale undladt - bortset fra tiltale undladt i henhold til retsplejelovens § 721, stk.1, nr.2 - eller b) har modtaget anden afgørelse, *dog ikke frifindelse*.

Ikke skyldige

Personer betragtes som ikke-skyldige, når sigtelsen fører til frifindelse eller hvis tiltale undlades efter retsplejelovens § 721, stk.1, nr.2 (dvs. at de foreliggende beviser for at den sigtede har gjort sig skyldig i en strafbar handling ikke er holdbare, og at videre efterforskning ikke vil føre til, at den sigtede findes skyldig).

Fængslinger

Hvis en afgørelse medfører en indsættelse, registreres det ligeledes i det centrale kriminalregister med angivelse af fængselstype. Statistikken omfatter indtil videre udelukkende indsættelse til afsoning.

2.2 Begreber og metode i kriminalstatistikken**Afgørelse**

Afgørelser kan træffes både af anklagemyndigheden og ved en domstol. Afgørelsen kan bestå i anklagemyndighedens beslutning om at opgive at rejse tiltale, bestemte former for tiltalefrafald, udstedelse af bøder og advarsler og om afgørelser truffet i retten i form af idømmelse af frihedsstraf, bøder og advarsler, samt tiltalefrafald med vilkår og frifindelser.

Anmeldelse

En anmeldelse er en lovovertrædelse der anmeldes til eller på anden måde er kommet til politiets kundskab. Det, der tælles i statistikken, er antallet af forhold. En lovovertrædelse, der begås af flere personer i forening, registreres som én anmeldelse.

Sigtelse

En sigtelse er en mistanke om et strafbart forhold fremsat af politiet. Hvornår en person anses for sigtet afhænger af styrken af den mistanke, der rettes mod den pågældende. Når en person er sigtet, træder reglerne i retsplejelovens kapitel 66 om sigtedes og hans forsvar og kapitel 68 om afhøring i kraft. Hvis en person samtidig sigtes for flere forhold, samles disse til én sag, i hvilken der udpeges en hovedsigtelse. Ved senere retshandlinger behandles forholdene i en samlet sag.

Sigtelse og opklaring

Siden 1979 har man statistisk set betragtet et anmeldt forhold for opklaret, når der var rejst sigtelse i sagen. Op til 1979 blev en sag først betegnet som opklaret, når *der var rejst tiltale.*, dvs. at politiets efterforskning var afsluttet og sagen kunne indbringes for retten og anklageskrift udarbejdes.

Baggrunden for omlægningen var oprettelsen af politiets centrale kriminalregister i 1979, hvormed samtidig registreringen af *'tiltale rejst'* ophørte, og blev erstattet med *'sigtelse rejst'*, uanset det senere udfald af denne sigtelse. Ved sammenligning af *'opklaring'* (sigtelse) før og efter 1979, må man derfor være opmærksom på disse ændringer.

Danmarks Statistik har med virkning fra 1998-opgørelsen valgt at erstatte betegnelsen *'opklaring'* af et anmeldt forhold, med betegnelsen *'anmeldelse med sigtelse'* eller *'procentandel af anmeldelser med sigtelser'*- idet denne betegnelse bedre dækker de faktiske forhold og ikke på samme kan give anledning til misforståelser.

Den senere overgang fra indberetning af anmeldelser via blanketter til et årligt udtræk fra politiets anmeldelsesregister pr. 1. januar 1990, har medført et statistikbrud, som navnlig skyldes to forhold:

- For det første er der, som følge af ændringen i registerindholdet, sket en stigning på mellem 2 000 og 4 500 flere opklarede sager vedrørende mindreårige.
- For det andet har indførelsen af det nye cykelregister pr. 11. juni 1990 betydet, at alle brugstyverier af cykler og knallerter nu registreres med et journalnummer ligesom de øvrige anmeldelser. Dette har medført en stigning i opklaringsprocenten for cykler fra 3,2 pct. i 1989 til 5,7 pct. i 1990. De tilsvarende tal for knallerter var 9,6 pct. og 14,4 pct.

Danmarks Statistik skønner, at det samlede statistikbrud i opklaringsprocenten fra 1989 til 1990 er omkring +1,5 pct.

Det centrale kriminalregister

I henhold til justitsministeriets forskrifter af 28. december 1979 fører rigspolitichefen et centralt kriminalregister. Dette register danner med virkning fra 1. januar 1979 grundlaget for statistikken vedrørende sigtelser, afgørelser og fængslinger og afløser de hidtidige indberetninger fra politiet, statsadvokaterne, retterne, strafferegistrene samt Direktoratet for Kriminalforsorgen.

I det centrale kriminalregister anvendes to identifikationssystemer, nemlig:

- journalnummer, som åbner mulighed for, at en sag kan følges gennem retssystemet fra anmeldelse over sigtelse og afgørelse til eventuel sanktion.
- personnummeret, der åbner mulighed for at sammenkoble flere sager på samme person, samt at følge personer over flere år.

Kriminalstatistikregisteret

Bearbejdning af det centrale kriminalregister i Danmarks Statistik med henblik på at skabe et konsistent statistikorienteret register. Behandlingen af registeret i Danmarks Statistik kan sammenfattes i tre hovedpunkter:

- Fejlsøgning for logiske fejl.
- Sammenstilling af enkeltrecords, der vedrører samme sag. Som eksempler kan nævnes, at der i de sager, hvor der er flere sigtelser, vælges en hovedsigtelse, at der ved sager, hvor der er flere afgørelser (fx flere retsinstanser), kun medregnes den ene, samt at i sager, hvor der forekommer flere indsættelser (fx genindsættelser), regnes disse kun for én.
- Dannelse af en række oplysninger til statistikegnede variable.

Resultatet af denne behandling er et statistikregister – kriminalstatistikregisteret – der danner grundlag for de offentliggjorte tabeller. Som opgørelsesenhed er – hvor intet andet er anført – anvendt en »sagsperson«, som dannes hver gang, man har en sag og en person. Sager med flere personer splittes således op i en sagsperson for hver person, mens der tilsvarende vil findes en sagsperson for hver sag, hvis en person har flere sager.

2.3 Retsplejestatistik

Efter udgangen af hvert kalenderår indsender Justitsministeriet årsstatistik til Danmarks Statistik.

Opgørelserne er sager behandlet ved domstolene. Det drejer sig om civile retssager, hvilket er sager med økonomisk værdi, boligsager, ægteskabssager, faderskabssager, fodedforretninger og forskellige former for auktion over fast ejendom og løsøre. Afgørelserne i straffesager opdeles på sagskategorier.